

1. Oversigt

1.1 Forbrugerprisindekset

<i>Hvad viser indekset?</i>	Forbrugerprisindekset viser den gennemsnitlige prisudvikling for varer og tjenester, der indgår i husholdningernes forbrug i Danmark.
<i>Anvendelse</i>	Forbrugerprisindekset er et økonomisk nøgletal og en central konjunkturindikator, der anvendes i forbindelse med vurdering af den samfundsøkonomiske udvikling. Det er det mest almindelige mål for inflationen. Forbrugerprisindekset anvendes også til regulering af beløb i kontrakter og andre former for aftaler, og i en række love og bekendtgørelser mv. reguleres beløb med udviklingen i forbrugerprisindekset.
<i>Prisbegreb</i>	Forbrugerprisindekset opgøres på grundlag af de priser forbrugerne faktisk betaler, inklusive moms og andre afgifter, og så vidt muligt fratrukket generelle tilskud til nedsættelse af priserne.
<i>Dækning af varer og tjenester</i>	Forbrugerprisindekset dækker de varer og tjenester, der indgår i husholdningernes forbrug i Danmark. Indekset dækker således også udenlandske husholdningers forbrug i Danmark og forbruget i kollektive husholdninger. Danske husholdningers forbrug i udlandet er derimod ikke dækket. Forbrug af egne producerede varer, eller ydelser, der stilles gratis til rådighed af det offentlige medtages ikke. Køb af ejerboliger og værdipapirer og udgifter til livsforsikringer, pensionsordninger, gaver, spil, kontingenter til foreninger mv. og renteudgifter indgår heller ikke i indekset.
<i>Klassifikation</i>	Det samlede forbrug opdeles på grupper af varer og tjenester ifølge den internationale klassifikation for gruppering af det private forbrug, COI-COP (<i>classification of individual consumption by purpose</i>).
<i>Sammenligningsperiode</i>	Forbrugerprisindekset opgøres med 2000 som sammenligningsperiode, det vil sige med gennemsnittet af 2000 lig med 100.
<i>Frekvens</i>	Forbrugerprisindekset beregnes og offentliggøres månedligt.
<i>Stikprøven</i>	Forbrugerprisindekset bygger på en stikprøve på ca. 24.000 varer og tjenester, som der indsamles priser på fra omkring 1.800 forretninger mv. fordelt over hele landet. Størstedelen af priserne indhentes månedligt. For varer og tjenester, hvor priserne ikke varierer månedligt indsamles priserne med lavere hyppighed, fx kvartalsvis eller halvårligt. Stikprøven af varer og tjenester og forretninger opdateres løbende for at sikre en aktuel og repræsentativ dækning.
<i>Indsamlingsperiode</i>	Priserne indsamles hver måned i perioden fra den 7. til den 15.

<i>Vægtgrundlag</i>	Vægtgrundlaget opgøres på grundlag af husholdningernes udgifter til forbrug af varer og tjenester i Danmark. Som kilder anvendes nationalregnskabets opgørelse af husholdningernes forbrug på dansk område og forbrugsundersøgelsens detaljerede oplysninger om sammensætningen af husholdningernes forbrug. Vægtgrundlaget opdateres med 3-5 års mellemrum.
<i>Beregning af basisindeks</i>	Forbrugerprisindekset beregnes i to trin. I første trin beregnes indeks for de ca. 450 detaljerede grupper af varer og tjenester, der udgør husholdningernes samlede forbrug; de såkaldte <i>basisindeks</i> . For hvert basisindeks følges prisudviklingen på en eller flere repræsentantvarer, der er udvalgt til at dække den pågældende gruppe af varer eller tjenester. Basisindeksene beregnes som kædede månedlige indeks: Først beregnes månedlige indeks på grundlag af udviklingen i de geometriske gennemsnitspriser. Herefter ganges (<i>kædes</i>) de månedlige indeks sammen til en sammenhængende tidsserie som viser prisudviklingen over tid.
<i>Beregning af aggregerede prisindeks</i>	I andet trin i beregningen sammenvejes basisindeksene til prisindeks for aggregerede grupper af varer og tjenester, op til det samlede forbrugerprisindeks. Basisindeksene sammenvejes med deres relative andele af de samlede forbrugsudgifter. Der beregnes og offentliggøres prisindeks for 12 hovedgrupper af varer og tjenester og for ca. 150 detaljerede grupper af varer og tjenester.
<i>Indekstype</i>	Forbrugerprisindekset er et <i>kædet fastvægtsindeks</i> . Når vægtgrundlaget opdateres, kædes udviklingen i indekset med nyt vægtgrundlag sammen med indekset beregnet med det tidligere vægtgrundlag. Herved fås en sammenhængende indeksserie som over tid viser prisudviklingen i forhold til en fast sammenligningsperiode.
<i>Lejeboliger</i>	Indekset for lejeboliger reguleres med den årlige udvikling i huslejen for udlejningsboliger. Huslejen består af egenbetaling plus boligstøtte. I modsætning til andre varer og tjenester er det således ikke den faktiske forbrugerpris, der indgår i indekset. Boligstøtte behandles som en indkomstoverførsel, ikke som et tilskud, og fratrækkes derfor ikke.
<i>Ejeboliger</i>	<i>Køb</i> af ejerboliger betragtes som en investering og indgår derfor ikke i forbrugerprisindekset. Derimod dækkes det <i>faktiske forbrug</i> af ejerboliger. Vægten for ejerboliger opgøres på grundlag af huslejen for tilsvarende lejeboliger. Indekset for ejerboliger reguleres med den årlige udvikling i huslejen for udlejningsboliger, der også anvendes for lejeboliger.
<i>Offentliggørelse</i>	Forbrugerprisindekset offentliggøres den 10., eller første hverdag herefter, i måneden efter referencemåned. Det samlede forbrugerprisindeks og indeks for hovedgrupper offentliggøres i <i>Nyt fra Danmarks Statistik</i> . I <i>Statistiske Efterretninger</i> (Indkomst, forbrug og priser) offentliggøres hver måned indeks for udvalgte grupper af varer og tjenester. <i>Statistikservice</i> (Prisstatistik) udkommer hver måned og indeholder indeks for samtlige grupper af varer og tjenester i forbrugerprisindekset.

Det samlede forbrugerprisindeks og indeks for samtlige grupper af varer og tjenester offentliggøres i www.statistikbanken.dk. Det samlede forbrugerprisindeks offentliggøres desuden på Danmarks Statistiks hjemmeside, www.dst.dk/priser.

Yderligere information Denne dokumentation findes også på www.dst.dk/priser. Den elektroniske version af dokumentationen vil blive opdateret med mellemrum og vil derfor kunne afvige fra den trykte udgave. På hjemmesiden findes også det aktuelle vægtgrundlag. På www.dst.dk/varedeklarationer/898 findes desuden en kort dokumentation af forbrugerprisindekset.

Historie Det nuværende forbrugerprisindeks er blevet offentliggjort fra 1965 og frem. Prisindekset er efterfølgende ført tilbage til 1914 på grundlag af det tidligere offentliggjorte *Detailpristal*, og tilbage til 1872 ved anvendelse af andre kilder.

1.2 Nettoprisindekset

- Hvad viser indekset?** Nettoprisindekset viser den gennemsnitlige udvikling i nettopriserne for varer og tjenester, der indgår i husholdningernes forbrug i Danmark.
- Anvendelse** Nettoprisindekset anvendes især af private og offentlige virksomheder til regulering af kontrakter og til regulering af huslejekontrakter. Ved beregning af nettoprisindekset fratrækkes de indirekte skatter. Indekset er derfor velegnet til regulering af beløb, der ikke er pålagt indirekte skatter, fx i forbindelse med aftaler mellem virksomheder eller ved regulering af husleje, som ikke er pålagt moms. Nettoprisindekset anvendes derudover til regulering af beløb i en lang række love og bekendtgørelser mv.
- Prisbegreb** Nettoprisindekset opgøres på grundlag af de faktiske forbrugerpriser så vidt muligt fratrukket indirekte skatter, dvs. moms og varetilknyttede afgifter, og tillagt tilskud til generel nedsættelse af prisen.
- Dækning af varer og tjenester** Nettoprisindekset har samme dækning af varer og tjenester som forbrugerprisindekset, det vil sige varer og tjenester, der indgår i husholdningernes forbrug i Danmark.
- Klassifikation** Det samlede forbrug opdeles på grupper af varer og tjenester ifølge den internationale klassifikation for gruppering af det private forbrug, COI-COP (*classification of individual consumption by purpose*).
- Sammenligningsperiode** Nettoprisindekset opgøres med 2000 som sammenligningsperiode, det vil sige med gennemsnittet af 2000 lig med 100.
- Frekvens** Nettoprisindekset beregnes og offentliggøres månedligt.
- Stikprøven** Nettoprisindekset bygger på samme stikprøve af varer og tjenester som forbrugerprisindekset. Stikprøven opdateres løbende for at sikre en aktuel og repræsentativ dækning.

<i>Indsamlingsperiode</i>	Priserne indsamles hver måned i perioden fra den 7. til den 15.
<i>Vægtgrundlag</i>	Vægtgrundlaget opgøres på grundlag af husholdningernes udgifter til forbrug af varer og tjenester eksklusive indirekte skatter. Vægtgrundlaget opdateres med 3-5 års mellemrum. Vægtene i nettoprisindekset er forskellige fra vægtene i forbrugerprisindekset. Det skyldes, at vægtene i nettoprisindekset beregnes på grundlag af forbrugets sammensætning opgjort eksklusive afgifter og tilskud. Tungt beskattede varer, fx alkohol, tobak, fyringsolie og benzin, har derfor en lavere vægt i nettoprisindekset end i forbrugerprisindekset.
<i>Beregningsmetode</i>	Nettoprisindekset beregnes efter samme metode som forbrugerprisindekset (se ovenfor). Den eneste forskel er, at der anvendes nettopriser og at vægtene er opgjort eksklusive indirekte skatter. Der beregnes og offentliggøres prisindeks for 12 hovedgrupper af varer og tjenester og for ca. 150 detaljerede grupper af varer og tjenester.
<i>Indekstype</i>	Nettoprisindekset er et kædet fastvægtsindeks.
<i>Lejeboliger</i>	Indekset for lejeboliger reguleres med den årlige udvikling i <i>egenbetalingen</i> for udlejningsboliger. Ved beregning af nettoprisindekset fratrækkes boligstøtten således huslejen. For alle andre varer og tjenester i nettoprisindekset lægges eventuelle tilskud til prisen.
<i>Ejerboliger</i>	Indekset for forbrug af ejerboliger reguleres med den årlige udvikling i egenbetalingen for udlejningsboliger. Vægten for ejerboliger opgøres på grundlag af huslejen for tilsvarende lejeboliger. Det er således samme indeks, der anvendes for leje- og ejerboliger.
<i>Lov om nettoprisindekset</i>	Nettoprisindekset opgøres i henhold til Økonomiministeriets bekendtgørelse nr. 76 af 3. februar 1999 af lov om beregning af et nettoprisindeks.
<i>Offentliggørelse</i>	<p>Nettoprisindekset offentliggøres den 10., eller første hverdag herefter, i måneden efter referencemåned. Det samlede nettoprisindeks offentliggøres i <i>Nyt fra Danmarks Statistik</i>. I <i>Statistiske Efterretninger</i> (Indkomst, forbrug og priser) offentliggøres hver måned indeks for udvalgte gruppe af varer og tjenester. <i>Statistikservice</i> (Prisstatistik) udkommer hver måned og indeholder indeks for samtlige grupper af varer og tjenester.</p> <p>Det samlede nettoprisindeks og indeks for samtlige grupper af varer og tjenester offentliggøres i www.statistikbanken.dk. Det samlede nettoprisindeks offentliggøres desuden på Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/priser.</p>
<i>Yderligere information</i>	Denne dokumentation findes også på www.dst.dk/priser . Den elektroniske version af dokumentationen vil blive opdateret med mellemrum og vil derfor kunne afvige fra den trykte udgave. På hjemmesiden findes også det aktuelle vægtgrundlag. Endelig findes en kort dokumentation af nettoprisindekset på www.dst.dk/varedeklarationer/900 .

Historie Nettoprisindekset er opgjort fra februar 1975 og frem. Indekset kan føres tilbage til 1963 med udviklingen i de tidligere offentliggjorte månedsprisindeks og reguleringspristal.

1.3 EU-harmoniseret forbrugerprisindeks (HICP)

<i>Hvad viser indekset?</i>	Det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks, HICP (Harmonised Index of Consumer Prices) viser udviklingen i forbrugerpriserne i de forskellige EU-lande opgjort på et sammenligneligt grundlag. HICP opgøres efter en række Råds- og Kommissionsforordninger, der fastlægger fælles regler for beregningsmetoder og dækning af varer og tjenester. De fælles regler skal sikre sammenlignelighed mellem de forskellige EU-landes HICP.
<i>Anvendelse</i>	HICP opgøres med særlig henblik på sammenligning af prisudviklingen i EU-landene og anvendes blandt andet af EU-Kommissionen og Den Europæiske Centralbank (ECB) i forbindelse med udformningen af den monetære politik. HICP anvendes desuden i stigende omfang i forbindelse med prisregulering af internationale kontrakter mv.
<i>Prisbegreb</i>	HICP opgøres på grundlag af de priser forbrugerne faktisk betaler (<i> purchaser prices</i>), dvs. forbrugerpriserne inkl. moms og afgifter og så vidt muligt fratrukket eventuelle tilskud til generel nedsættelse af priserne.
<i>Dækning af varer og tjenester</i>	Det danske HICP dækker de samme varer og tjenester som forbrugerprisindekset med undtagelse af ejerboliger, som ikke indgår i HICP.
<i>Klassifikation</i>	Det samlede forbrug opdeles på grupper af varer og tjenester ifølge den internationale klassifikation for gruppering af det private forbrug, COI-COP (<i>classification of individual consumption by purpose</i>).
<i>Sammenligningsperiode</i>	HICP opgøres med 1996 som sammenligningsperiode. Fra 2006 planlægges HICP opgjort med 2005 = 100.
<i>Frekvens</i>	HICP beregnes og offentliggøres månedligt.
<i>Stikprøven</i>	HICP bygger på samme stikprøve af varer og tjenester som forbruger- og nettoprisindekset. Stikprøven opdateres løbende for at sikre en aktuell og repræsentativ dækning.
<i>Indsamlingsperiode</i>	Priserne indsamles hver måned i perioden fra den 7. til den 15.
<i>Vægtgrundlag</i>	Vægtgrundlaget opgøres på grundlag af husholdningernes udgifter til forbrug af varer og tjenester i Danmark – som i forbrugerprisindekset. Vægtgrundlaget opdateres med 3-5 års mellemrum.
<i>Beregningsmetode</i>	HICP beregnes på samme måde som forbrugerprisindekset. I første trin beregnes prisindeks for de ca. 450 detaljerede grupper af varer og tjenester, som tilsammen udgør husholdningernes samlede forbrug, såkaldte <i>basisindeks</i> . I andet trin sammenvejes basisindeksene med deres for-

brugsandele til indeks for aggregerede grupper af varer og tjenester, op til det samlede HICP. Der beregnes prisindeks for 12 hovedgrupper af varer og tjenester og for ca. 120 detaljerede grupper af varer og tjenester.

<i>Indekstype</i>	HICP er et kædet fastvægtsindeks.
<i>Behandling af leje- og ejerboliger</i>	For lejeboliger anvendes huslejen for udlejningsboliger, både til opgørelse af vægten og til beregning af prisindekset. Det svarer til behandlingen af lejeboliger i forbrugerprisindekset. Boligstøtte behandles som en indkomstoverførsel, ikke som et tilskud, og fratrækkes derfor ikke. Ejerboliger indgår ikke i HICP.
<i>HICP og forbrugerprisindekset</i>	Fra januar 2001 og frem er den eneste forskel mellem forbrugerprisindekset og HICP at ejerboliger ikke indgår i HICP.
<i>Offentliggørelse</i>	<p>Det danske HICP offentliggøres den 10., eller første hverdag herefter, i måneden efter referencemåneden. Samtlige landes HICP offentliggøres i <i>Nyt fra Danmarks Statistik</i> og i <i>Statistiske Efterretninger</i> (Indkomst, forbrug og priser).</p> <p>Det danske HICP og indeks for samtlige grupper af varer og tjenester i HICP offentliggøres i www.statistikbanken.dk. Det samlede danske HICP offentliggøres desuden på Danmarks Statistiks hjemmeside, www.dst.dk/priser.</p> <p>Man kan derudover finde HICP for samtlige EU-medlemslande og HICP opgjort for eurolandene og hele EU på Eurostats hjemmeside, www.europa.eu.int/comm/eurostat.</p>
<i>Yderligere information</i>	Denne dokumentation findes også på www.dst.dk/priser . Den elektroniske version af dokumentationen vil blive opdateret løbende og vil derfor kunne afvige fra den trykte udgave. Man kan også finde det aktuelle vægtgrundlag på hjemmesiden. En kort dokumentation af HICP findes på wwwwww.dst.dk/varedeklarationer/899 .
<i>Historie</i>	Målsætningen om prisstabilitet indgår i Maastricht-traktaten fra 1993 og i Stabilitets- og vækstpagten der trådte i kraft i forbindelse med den tredje fase af ØMU'en i 1999. For at sikre at prisudviklingen i de enkelte lande opgøres på et sammenligneligt grundlag er der derfor fastlagt fælles regler for opgørelse af HICP i en lang række Råds- og Kommissionsforordninger. HICP er opgjort fra januar 1997 og frem. Der er efterfølgende opgjort HICP-tal tilbage til 1990, baseret på udviklingen i det danske forbrugerprisindeks.

1.4 Vejledning ved regulering med prisindeks

Danmarks Statistiks prisindeks anvendes i stort omfang til regulering af beløb i kontrakter og andre former for aftaler. Ved at regulere et beløb med et prisindeks tages der højde for prisudviklingen.

Generelle retningslinier

Nedenfor følger nogle generelle retningslinier i forbindelse med anvendelse af prisindeks til regulering af kontrakter:

1. Definer så klart som muligt hvilket beløb eller hvilken betaling, der skal reguleres.
2. Angiv præcist hvilket indeks, der skal anvendes til regulering. Angiv hele navnet på indekset, så misforståelser undgås. Fx "Danmarks Statistiks samlede forbrugerprisindeks" eller "forbrugerprisindekset for transport (gruppe 06) fra Danmarks Statistiks forbrugerprisindeks".
3. Anfør hvilken kilde, der er anvendt. Fx www.statistikbanken.dk, Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/priser, eller Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 485 af 10. november 2004.
4. Angiv fra hvilken periode, reguleringen skal ske. Det vil som regel være en måned eller et år. Ved angivelse af en måned er det vigtigt ikke blot at skrive indekset pr. maj, da der kan være tvivl om, om det er indekset for maj måned eller det indeks, der er offentliggjort i maj måned (som vedrører april).
5. Angiv hvor ofte beløbet skal reguleres. Reguleringen sker som regel med et fast interval, fx halvårligt eller årligt, som er det mest almindelige.
6. Angiv hvordan reguleringen skal beregnes. Almindeligvis skal beløbet ændres proportionalt med ændringen i prisindekset mellem to perioder, det vil sige at beløbet skal reguleres med den procentvise udvikling i prisindekset. Angiv også hvor mange decimaler, der skal benyttes, hvis beløbet skal reguleres med den procentvise udvikling i prisindekset. Det mest almindelige er at anvende én decimal, fx 2,3 pct.
7. Indeks for detaljerede varegrupper er behæftet med større statistisk usikkerhed end det samlede prisindeks. Samtidig svinger de detaljerede prisindeks typisk mere over tid end det samlede prisindeks, og sæsonen er ikke nødvendigvis stabil fra år til år. Der kan tages højde herfor ved at regulere med et prisindeks for en bredere gruppe af varer eller tjenester, eventuelt det samlede prisindeks.
8. Ofte anvendes den gennemsnitlige årlige ændring i prisindekset til regulering. Det vil sige ændringen fra ét års gennemsnit til næste års gennemsnit. Man kan selv beregne den gennemsnitlige årlige ændring på grundlag af de offentliggjorte indeks. For det samlede forbrugerprisindeks og nettoprisindeks offentliggøres den gennemsnitlige årlige ændring på hjemmesiden www.dst.dk/priser.

Eksempel på regulering

Det mest almindelige er, at der i en kontrakt indgår et beløb, som skal reguleres med et prisindeks. Hvis fx et beløb på 1.000 kr. skal reguleres med udviklingen i det samlede nettoprisindeks fra januar 2003 til januar 2004, kan man beregne den procentvise ændring og tillægge ændringen det beløb, som skal reguleres:

Samlet nettoprisindeks for januar 2003 = 105,8
Samlet nettoprisindeks for januar 2004 = 107,4
Procentvis ændring = $(107,4 - 105,8)/105,8 = 0,015 = 1,5$ pct.
Ændring i kr. = 1.000 kr. * 0,015 = 15 kr.
Reguleret beløb = 1.000 kr. + 15 kr. = 1.015 kr.

Det regulerede beløb kan også beregnes ved at gange det oprindelige beløb med indekset i den seneste periode og dividere med indekset i udgangsperioden:

Reguleret beløb = $1.000 \text{ kr.} * 107,4/105,8 = 1.015 \text{ kr.}$

Indeks med forskellige basisår

Det kan undertiden være nødvendigt at sammenligne indeks med forskellige sammenligningsperioder, fx forbrugerprisindekset opgjort med henholdsvis 2000=100 og 1980=100. På www.dst.dk/priser under supplerende information ligger en vejledning i kædning af indeks med forskellige referenceperioder.

Danmarks Statistiks rolle og ansvar

Hvilket indeks og hvilke metoder, der benyttes til regulering af et beløb er alene op til de parter, der indgår kontrakten eller aftalen. Danmarks Statistik kan bistå med information om prisindeksene og hjælpe med statistiske spørgsmål, men det sker uden ansvar for Danmarks Statistik. Danmarks Statistik påtager sig således ikke juridisk eller økonomisk ansvar i forbindelse med anvendelse af prisindeksene.